

Artilleriregementet i Kristinehamn 2000-2002

av Överste Anders Carell¹

Förspelet inför Förvarsbeslut 2000

Kontrollstationer och ÖB-underlag

Hösten 1998 lämnade ÖB² sitt underlag till regeringen inför 1999 års säkerhetspolitiska kontrollstation. I underlaget beskrevs den framtida utvecklingen av Sveriges säkerhetspolitiska läge som mycket gynnsam. Sverige bedömdes inte längre hotat av att dras in i ett krig mellan stormakter. I och med 1999 års kontrollstation avskrevs invasionshotet som den dominerande grunden för totalförsvarets utformning. Ett invasionsföretag som syftade till ockupation av Sverige skulle, menade försvarsberedningen, inte vara möjligt att genomföra inom överblickbar framtid, förutsatt att Sverige hade en ”grundläggande försvarsförmåga”. Invasionsförsvaret skulle ersättas med ett insatsförsvaret som skulle vara betydligt mindre till sin volym än tidigare, men som skulle ha hög kvalitet och därigenom vara allsidigt användbar till en mängd olika typer av insatser³.

Insatsförsvarets storlek konkretiserades för första gången tydligt i det försvarsbeslutsunderlag som inlämnades av ÖB till regeringen den 19 maj 1999⁴. För Arméns del innebar den betydligt mindre volymen bland annat en reduktion av antalet brigadmar från tretton till sex (varav två som aldrig kom att fyllas med förband), men framför allt en radikal minskning av Artilleriets krigsorganisation – från tjugotvå till fyra bataljoner. Samtliga artilleribataljoner beväpnade med FH 77 A och bandkanon skulle avvecklas, endast de krigsförband som var utrustade med FH 77 B skulle vidmakthållas.

Sista skotten med Bkan

Den bärande idén med vald ominriktningsstrategi var att utnyttja den möjlighet det säkerhetspolitiskt gynnsamma läget gav, av vissa döpt till den ”strategiska timeouten”, att så snabbt som möjligt göra sig kvitt alla de system som inte bedömdes ha livskraft in i 2000-talet. Därigenom skulle, menade strategerna på högkvarteret, ekonomiskt utrymme skapas för

---

¹ Anders Carell var Chef för Artilleriets Stridsskola från sommaren 1999, Hösten samma år utsågs han till projektledare för ny artilleriorganisation, och blev 2000-07-01 chef för Artilleriregementet.

² Vid denna tidpunkt Ove Wiktorin.

³ Regeringens proposition 1999/2000:30, *Det nya försvaret*.

⁴ *Förslag till framtida struktur för Försvarmakten*, Försvarmaktens högkvarter, 1999-05-19, 23 200:65490.

förnyelse och utveckling. Johan Kihl, då generalmajor och ställföreträdande chef vid Högkvarterets Krigsförbandsledning, förklarade närmare i en artikel i officerstidningen⁵:

”För att skapa resurser för den nödvändiga förnyelsen har ÖB föreslagit att man under de närmaste åren skall ta en medveten risk genom att avveckla den materiel som inte har utvecklingspotential i framtiden. Detta kommer att medföra att vår försvarsförmåga nedgår i närtid, men att det samtidigt skapas förutsättningar för att påbörja uppbyggnaden av en försvarsmakt som på något längre sikt kommer att ha förmågan att tackla morgondagens krav.”

Men det var inte bara materielsystem som skulle avvecklas. För att skapa ekonomisk balans i ÖB underlag föreslogs också en kraftigt minskad värnpliktsvolym samt att ett stort antal grundutbildningsförband skulle läggas ner. För arméns specialtruppslag – däribland artilleriet – innebar ÖB underlag per den 19 maj 1999 att utbildningen skulle bedrivas på *en* central utbildningsplattform. Om denna huvudplattform *inte* hamnade i Norrland skulle utbildningen också bedrivas vid ett mindre nordligt detachement. För artilleriet var ”Norrland” liktydigt med Boden.

Förkastat motförslag

Sommaren 1999 träffade jag cheferna för A 3, A 7, A 8 och A 9⁶ för att diskutera situationen. Jag var nyutnämnd chef för Artilleriets stridsskola och hade som sådan tagit initiativet till att utarbeta ett alternativt förslag för Artilleriets grundorganisation. Alternativet vilade på oron över de negativa konsekvenser vi ansåg att ÖB förslag riskerade få för Artilleriets utveckling.

Vi befarade att kompetensen inom funktionen indirekt eld skulle riskera att minska till en oacceptabelt låg nivå av flera skäl, men framför allt för att den totalt låga numerären av artillerivärnpliktiga riskerade bli underkritisk för att långsiktigt kunna rekrytera tillräckligt många artilleriofficerare med kvalifikationer för att utveckla funktionen mot framtidens krav. Vi ansåg också att kompetensen då det gällde *samspelet och integrationen mellan artilleriet och övriga funktioner* riskerade att avsevärt minska, bland annat av det enkla skälet att Artilleriet inte skulle finnas representerat regionalt, och de långa avstånden skulle göra att samövningar försvårades och fördröjades.

Dessa farhågor presenterade vi i en PM som vi tillställde både Försvarsministern och ÖB⁷. Självklart presenterade vi också en tänkbar lösning som höll sig inom ramarna vad gällde det totala antalet utbildningsgarnisoner och värnpliktiga. Vårt motförslag gick ut på att integrera artilleriet och ”mektruppslaget” vid tre av de kvarvarande garnisonsorterna samt där överföra utbildningsansvaret för bataljonsartilleriet till artillerietenheten. Utöver detta skulle ca 500 värnpliktiga utbildas vid ”huvudplattformen indirekt eld”.

Vad avsåg indirekt eld skulle tyngdpunkten vid de integrerade förbanden ligga vid bataljonsartilleri och samordning av eld och rörelse på bataljons- och brigadnivå, medan tyngdpunkten vid huvudplattformen skulle ligga vid utveckling och förbandsledning av

---

⁵ Kihl, Johan: *”Inga alternativ till ÖB:s förslag”*, *Officerstidningen*, nr 6 1999.

⁶ C A 3 Öv Rolf Ohrlander, C A 7 Övlt Sven-Åke Asklander, C A 8 Öv Torsten Gerhardsson, C A 9 Öv Birger Almlöv.

⁷ PM *Med Artilleriet in i framtiden – även med ny Försvarsmaktstruktur*, Cheferna för A 3, A 7, A 8, A 9 och ArtSS, 1999-09-20.

haubitsbataljon och ledning av funktionen på divisionsnivå. Ledningsmässigt ansåg vi det bli mest rationellt att betrakta den integrerade garnisonen som en produktionsenhet, d v s en gemensam utbildningschef med ekonomi- och personalansvar för hela garnisonen. Funktionsledningsansvaret skulle dock åvila artillerihuvudplattformen.

Vi menade att, om vårt förslag fick ligga till grund för Arméns grundorganisation, skulle det relativt ÖB:s underlag skapas bättre möjligheter att upprätthålla och vidareutveckla förmåga till *samordnad organiserad strid och bekämpning på långa avstånd* ~~relativt ÖB:s underlag~~, främst därför att

- rekryteringsbasen till funktionen indirekt eld skulle breddas, och möjligheten att hitta tillräcklig kvalificerad personal öka, även till internationella insatser,
- utbildning och övning av och med funktionen indirekt eld på flera platser i landet främjar funktionens utveckling i form av erfarenhetsutbyte och stimulerande konkurrens,
- utbildning och övning av och med flera funktioner på samma plats skulle främja utveckling vad avser samspelet mellan funktionerna och
- en ”röd tråd” för funktionsutveckling på alla nivåer – från pluton till division – skulle kunna skapas och utvecklas.

Vi ansåg inte förslaget vara särskilt radikalt. Pansarförbandens bataljonsartilleri hade alltid i modern tid utbildats av artillerister. Vid A 3 och A 7 utbildades bataljonsartilleri till MekB 7, MekB 8 respektive MekB 18. På P 5:s tid utbildades bataljonsartilleriet vid A 8. Innan A 1 lades ner utbildades där bataljonsartilleriet till MekB 9 och MekB 10.

Vårt förslag väckte inte någon märkbar entusiasm hos beslutsfattarna. Försvarsministern tog sig dock tid att skriftligt kvittera att han nåtts av förslaget, men konstaterade kort att han inte ville föregripa den process som drevs av den s.k. ”dödspatrullen”, Ag GRO. Ag GRO var en av departementstjänstemän och högkvartersofficerare sammansatt grupp. Ag GRO utgick från ÖB grundförslag, dvs att utbildningen av arméns specialtruppsslag skulle bedrivas vid *en* central utbildningsplattform. Om denna huvudplattform *inte* hamnade i Norrland skulle utbildningen också bedrivas vid ett mindre nordligt detachement. Detta innebar att om A8 i Boden skulle väljas som huvudplattform skulle Artilleriet endast utbildas i Boden. Samtliga Artillerichefer, även chefen A 8 efter viss tvekan, ansåg därför att ett val av A 8 var ett sämre alternativ. Valet av huvudplattform kom därför i realiteten att stå mellan A 3, A 7 och A 9. Vid denna tid var A 3 samgrupperat med P 2 och MekB 8 i Hässleholm, A 7 var samgrupperat med P 18 i Visby, A 8 grupperat i närheten av bland annat I 19/P 5, S 3, Lv 7 och Ing 3 i Boden och A 9 samlokaliserat med I 2, IB 2 och ArtSS i Kristinehamn. Vi insåg att våra artilleriregementes öden var starkt förknippade med respektive grannförband i garnisonen.

Vi chefer inom Artilleriet valde att möta Ag GRO i samlad tropp. Vi bestämde oss tidigt för att inte låta oss ställas mot varandra, utan försökte istället med vårt alternativa förslag som grund plädera för en för Artilleriet, och som vi ansåg för hela Försvarsmakten⁸, bättre helhetslösning. Skulle vi tvingas att välja, skulle vi bara framhålla egna förbandets fördelar, inte försöka hitta nackdelar hos de andra.

Vid vår föredragning för Ag GRO inledde jag som ”neutral” C ArtSS och redovisade än en gång vår alternativa lösning. Ag GRO lät sig inte imponeras, och vårt förslag förpassades slutligen till papperskorgen. Samtliga av oss avtvingades ett ställningstagande – vilket

---

⁸ Att notera är att även Generalinspektören för Armén, Genmj Paul Degerlund, förordade en lösning som var snarlik vår, dock med artilleriutbildning endast på två platser utöver huvudplattform, se bl a minnesskriften ”Arméledning i förändring” sida 75.

förband skulle utgöra huvudplattform för Artilleriet? Samtliga förbandschefer stod fast vid vår interna överenskommelse, och framhöll skickligt sina respektive förbands fördelar, utan att med ett ord tala illa om konkurrenterna. Så kom turen till mig, chefen för Artilleriets stridsskola. Även om jag inte vill överdriva min betydelse, fick jag en påtaglig känsla av att vara tungan på vågen. Jag förordade A 9 i Kristinehamn, främst på grund av förbandets, relativt de övrigas, centrala gruppering samt inte minst närheten till ändamålsenliga övnings- och skjutfält.

Det var med blandade känslor vi lämnade föredragningslokalen på hotell Tapto i Stockholm. Vi var frustrerade över att vår alternativa lösning inte hade ägnats en seriös prövning, men vi kände också respekt för varandra därför att vi på ett renhårigt sätt hade pläderat för våra respektive förband utan att påtala våra konkurrenters brister.

Ag GRO rekommendationer redovisades senare i Försvarsbeslutspropositionen⁹.

”...Regeringen anser att A 9 har de bästa förutsättningarna för att långsiktigt utbilda och öva artilleriförband och vill som skäl anföra följande. .... Regeringen har vägt A 8 mot A 9 som båda kan utgöra huvudenhet för artillerifunktionen. För A 9 talar främst närheten till Älvdalens skjutfält och möjligheten till samövning med ett stort antal förband i södra och mellersta Sverige...”

Projektet – Artilleriregementet skapas

Uppgiften

Den 21 november 1999 blev jag uppringd på min mobiltelefon av Överste 1 Björn Andersson, då chef för genomförandeavdelningen vid Högkvarterets Grundorganisationsledning. Han orienterade mig om att jag skulle bli utsedd som projektledare med uppgift att organisera den kvarvarande artilleriorganisationen inför det kommande Försvarsbeslutet. Några dagar senare fick jag den skriftliga uppgiften från Högkvarteret¹⁰. Uppgiften löd:

”Organisera huvudplattform för Artilleriet i Kristinehamn. Uppgiften innebär utformning och förhandling av organisationen, bemanning samt överlämning av intagen organisation till utsedd chef senast 2000-06-30. Led samordning inom garnisonen som avser verksamheten from 2000-07-01. Uppgiften omfattar också att upprätta en tidsplan för genomförandet av projektet. Redovisa analys av uppdraget för C GRO före 1999-12-01”

Inledningsvis var jag i ärlighetens namn tveksam till att åta mig uppdraget. Hur skulle jag kunna motivera mig själv och mina medarbetare att ta nya tag efter slakten av Armén i allmänhet och Artilleriet i synnerhet?

Jag sökte stöd i historien och i den franske generalen Fochs berömda telegram till Fältmarskalken Joffre i september 1914:

”Hårt pressad på min högra flank. Min center viker tillbaka. Omöjligt att manövrera. Situationen utmärkt. Jag anfaller”

⁹ Regeringens proposition 1999/2000:30 sida 77.

¹⁰ ”Projektuppdrag – Organisera huvudplattform för Artilleriet i Kristinehamn” (HKV 1999-11-25, 02 320: 74 046).

Jag bestämde mig för att Artilleriet *inte* skulle lägga sig ner och dö – Artilleriet skulle, likt general Foch, anfalla! Vi skulle mentalt ta fasta på det positiva med ominriktningen - nu skulle den ekonomiska möjligheten skapas att ta ett rejält kliv avseende den tekniska och taktiska utvecklingen. Vi skulle framhålla den indirekta eldens inbyggda förmågor såsom hög effekt över stora ytor och stort djup, med stor precision och kort tid mellan målupptäckt och verkan. Vi skulle också framhålla att genom rimliga tekniska satsningar kunde alla dessa förmågor vässas för att utan tvekan passa in i den ominriktade försvarsmakt som ska ha förmågan att tackla morgondagens krav. Kort sagt, jag valde att tro på att Artilleriet – trots allt – hade en framtid!

Arbetet med att skapa den nya Artilleriorganisationen startade. Efter en första analys av uppgiften skapades en projektorganisation med bred representation. Från Kristinehamns garnison deltog representanter ur A 9 och ArtSS, I 2/Fo 52, IB 2, 52.Underhållsgruppen och arbetstagarorganisationerna (ATO). Från övriga landet deltog A 3, A 7 och A 8 med representanter.

Projektorganisationen och dess uppgifter dokumenterades i en projektplan¹¹. Uppstartmöte i huvudprojektet med delprojekten genomfördes 1999-12-06 varvid också ATO deltog och informerades. Organisationen blev följande:

Projektledning

Projektledare	Öv Anders Carell, ArtSS
Projektsekreterare	Övlt Lennart Gustafsson, ArtSS
Bitr projektsekreterare	Övlt Bo Hansson, A7
Persch ”ny”	Mj Mats Almlöv, ArtSS
Bitr Persch ”ny”	Mj Lars Gustafson, ArtSS

Referensgrupp utgjordes av cheferna för A 3, A 7, A 8, A 9, och Artillerisektionen vid ArméC.

Styrgrupp utgjordes av C I 2/Fo 52, C IB 2, C underhållsområde Bergslagen och SC I 2/Fo 52.

Delprojekt

Delprojekt 1 Garnison:	Projektledaren
Delprojekt 2 Funktionsansvar:	Övlt Stefan Lundqvist A 9
Delprojekt 3 Vhtledning/Ekonomi:	Mj Bengt Sundell ArtSS
Delprojekt 4 Samordning/stöd/Styrdokument:	Mj Jan-Olov Ragnarsson IB 2
Delprojekt 5 Förbandsproduktion och Skolutbildning:	Övlt Magnus Stenström ArtSS
Delprojekt 6 Personal:	Mj Mats Almlöv ArtSS
Delprojekt 7 Traditioner:	Övlt Hugo Nystrand A 3
Delprojekt 8 MALoch lokalisering:	Mj Bo Ivarson I 2/Fo 52

Under perioden 1999-12-06 till 2000-06-30 genomfördes en stor mängd möten och beredningar. Många var de frågor som måste ges ett svar innan projektet avslutades. De flesta frågor berörde på ett påtagligt sätt de enskilda medarbetarna, och gavs därför hög prioritet.

---

¹¹ ArtSS 1999-12-06, 23 150: 60 505, ”Projektuppdrag – Organisera huvudplattform för Artilleriet i Kristinehamn”.

Några exempel var:

- förhållandet huvudplattform och detachment,
- ArbO och andra styrande dokument,
- organisation och bemanning,
- uppdragsförslag för år 2000,
- lokaler och lokalfördelning,
- personalinformation och rekrytering,
- bemanningsuppdrag,
- synen på rollen som Artilleriets främste företrädare och
- Artilleriets traditioner.

Organisationen och Regementschefens uppgifter

I slutet av mars år 2000 beslutade riksdagen enligt regeringens proposition ”1999/2000: 30 Det nya försvaret”. För Artilleriets grundorganisation innebar beslutet att A 3 och A 7 drogs in, A 8 reducerades till en bataljon ingående i utbildningsregemente Boden (I 19) och att Artilleriets verksamhet till huvuddel förlades till Kristinehamn, där ArtSS inordnades i Artilleriregementet.

Högkvarteret styrde med uppgifter, organisatoriska ramar och personalramar. Personalramen hamnade – efter viss turbulens – på 238 officerare (varav 11 i nivå 2/3) och 43 civilanställda. Vidare dikterades att officerare skulle användas för ”kärnverksamhet” och civila i högre grad skulle utnyttjas för de uppgifter som inte erfordrade särskild militär kompetens. Inom dessa ramar krävde vi – och fick – total organisationsfrihet.

Givetvis blev de uppgifter som regementet förväntades lösa dimensionerande för organisationen. Enligt HKV skulle dessa bl a vara:

- att kunna stödja HKV och OPIL/TK med projektansvar, funktions- och typförbandsutveckling samt studier och studieförsök,
- att kunna stödja FMV med genomförande av materieförsök,
- att kunna genomföra funktionsfältövningar, materiel- och metoddemonstrationer samt föreläsningar,
- att kunna utarbeta/utveckla publikationer, utbildningsmetoder/hjälpmedel, läromedel och reglementen,
- att årligen utbilda yrkesofficerare inom ramen för MHS och FHS programansvar
- att årligen utbilda yrkesofficerare till befattningar inom insatsorganisationen (kompetenshöjande utbildning) samt genomföra fortsatt befattningsutbildning efter YOP, TaP och SP,
- att stödja Arméns Taktiska Kommando (ATK) med studier, organisations-, metod och materieförsök, målsättningsarbete samt reglementsarbete inom ramen för ATK typförbands- och typförbandsutvecklingsansvar, allt enligt uppdrag och efter beställning,
- att upprätthålla ansvar i insatsorganisationen:
  - vidmakthåll en artilleriregimentsstab med artilleriledningskompani,
  - vidmakthåll fyra brigadhaubitsbataljoner 77 B,
  - vidmakthåll fyra artilleriradarplutoner,
  - vara beredd organisera förband för nationella skyddsstyrkor,
- att genomföra utbildning, ca 800 vpl årligen,
- att upprätthålla beredskapsansvar,
- att upprätthålla övrigt ansvar, bl a

- ansvara för och utveckla övnings- och skjutfälten i Villingsberg, Horssjön, Älvdalen och närövningsfältet i Kristinehamn samt övnings- och skjutfälten i Örebro och Falun,
- ge inriktning för utbildning och personalutveckling vid GU-bat artilleri i Boden,
- ansvara för tillståndspliktig verksamhet,
- stöd till MD avseende kompetens för fysisk planering,
- upprätthålla kompetens för yttre miljöfrågor enligt FörLed.

Tidigt i arbetet konstaterade vi att det skulle kunna bli svårt att bemanna den nya organisationen. Utöver personal vid dåvarande Bergslagens Artilleriregemente skulle drygt 100 officerare med rätt kompetens stimuleras att välja Artilleriet, och därmed Kristinehamn som arbetsort. Kampen om dessa kompetenta officerare skulle komma att föras med Högkvarterets personalledning som för sitt uppdrag att avveckla övertaliga officerare disponerade ”verktyg” såsom avgångsvederlag, yrkesväxlingsbidrag och förtida pensioner. De enda ”verktyg” som vi disponerade var att erbjuda en intressant, utvecklande och stimulerande verksamhet samt en organisation som möjliggjorde detta.

Vi fastslog därför att organisationen skulle

- möjliggöra kraftsamling till ”kärnverksamhet”, vilket vi definierade som genomförande av nationella och internationella insatser, utbildning av förband för insatsorganisationen samt – inte minst viktigt – utveckling av personal, metoder och materiel,
- grundas på, som vi då uppfattade det, Försvarmaktens nya verksamhetsidé som sätter ”insats och kompetens” i centrum och vilar på de tre fundamenten ”kompetens mot framtida hot”, ”grundorganisation” och ”insatsorganisation”,
- medge att all personal – Försvarmaktens viktigaste resurs – känner en klar identitet med uppgiften och deltar i en offensiv utveckling av Funktionen Indirekt Eld,
- säkerställa att yrkesofficerare i första hand arbetar med kärnverksamhet, och endast i begränsad omfattning nyttjas för administrativ stödverksamhet,
- säkerställa att civil kompetens utnyttjas inom områden där kraven på militär utbildning är försumbara,
- medge stimulerande, utvecklande uppgifter samt hög grad av delaktighet i utvecklingen inom kärnverksamheten för alla, officerare och civila, samt
- medge ett flexibelt utnyttjande och anpassning till aktuell uppgift eller insats.

Artikelförfattaren framför Artilleriregementets kanslihus.

Organisationen av regementet tog form.

Artilleriregementschef Ställföreträdande Artilleriregementschef
--

Regementsledning Regementsstabschef Stabsavdelning Personalavdelning Verksamhetsledningsavdelning Insats- och övningsavdelning <i>(22 off+10 civila)</i>

GU-bataljon Bataljonsledning Skolkomp Ledn/sensorkomp Haubitskomp Haubitskomp Närskyddskomp Underhållskomp <i>(93 off+1 civil)</i>

ArtUtvEnhet Enhetsledning Samordnavd Sensoravd Ledningsavd Artbatavd <i>(74 off+4 civila)</i>
--

ArtSS Skolledning Lärar o pedavd Kursavd TaP YOP 3-4 YOP 5-6 ROP FackProgramavd <i>(20 off+3 civila)</i>
--

Utbstödenhet Utbstödn Stridsvärdesavd HS-avd Skjutfältsavd <i>(11off+25 civila)</i>

När vi betraktar vald organisation måste vi också påminna oss att de uppgifter den juridiska personen "Chefen för Artilleriregementet" hade att lösa, vida översteg uppgifterna till "en chef för ett kaderorganiserat krigsförband", vilket ju var läget före 2000-07-01.

Chefen Bergslagens Artilleriregemente hade uppgiften att utbilda krigsförband och upprätthålla viss beredskap. Dessa uppgifter åvilade nu Chefen för Artilleriregementet.

Chefen ArtSS hade uppgiften att genomföra den programbundna utbildningen (YOP 3-4, ROP och TaP) samt att lösa uppgifter inom ramen för funktionens utveckling t ex organisations- och metodförsök, materielförsök och reglementsarbete. Även dessa uppgifter överfördes till Chefen för Artilleriregementet.

Chefen I 2/Fo 52 hade bl a uppgiften att administrera och utveckla övnings- och skjutfält, ansvara för att följa upp fysisk planering, ansvara för yttre miljö och tillståndspliktig verksamhet. Dessa uppgifter skulle nu lösas av Chefen för Artilleriregementet.

Rollen som främste funktionsföreträdare kan jämföras med den roll som tidigare Artilleriinspektören hade. Den rollen åvilade nu Chefen för Artilleriregementet.

Jämfört med "det kaderorganiserade krigsförbandet" tvingades vi till en stor och hierarkiskt uppbyggd organisation. Nackdelarna var uppenbara, men kunde enligt min bedömning inte "organiseras bort". Vi försökte istället att motverka dessa nackdelar på främst tre sätt.

För det första en tydlig rollfördelning mellan Chefen och Ställföreträdande chefen för Artilleriregementet. Ställföreträdarens roll var just att vara ”den närvarande chefen” med fulla mandat och befogenheter att samordna genomförandeverksamheten.

För det andra så tydliga mandat och befogenheter till Huvudansvarsområdescheferna som lagar och förordningar medgav.

För det tredje en ständig strävan att finna effektivare sätt att sprida och delge information och order, bl a genom att utnyttja modern Informationsteknologi. Till viss del räknade vi med att införandet av ett effektivt verksamhetsledningssystem skulle komma att hjälpa till. Men det handlade också i hög grad om den enskildes ansvar: att förkovra sig i användandet av moderna IT-baserade hjälpmedel.

Artilleriutvecklingsenheten – den stora innovationen

Den stora innovationen var skapandet av en relativt stor Artilleriutvecklingsenhet (ArtUE). Denna enhet hade två stora uppgifter: dels utbilda officerare och värnpliktiga inom artilleriets specialområden, dels utgöra ”motorn” i utvecklingen av funktionen indirekt eld. Enheten underindelades i en samordningsavdelning och i tre kompetensområden: Sensor-, Lednings- och Artilleribataljonsavdelning. Idén var att varje kompetensenhet skulle bemannas med en bred kunskaps- och erfarenhetsbas, allt ifrån ”systemledaren” med teknisk chefskurs, via ”mästare” och ”fackmän” med genomgången fackprogram till specialister och ämneserfarna utbildare. Inom varje kompetensenhet skulle genomföras kompetensuppbyggande verksamhet i hela skalan studier, materiel- och metodförsök, reglementsarbete, officersutbildning och utbildning av värnpliktiga vid grundutbildningsbataljonen.

Idén med en Artilleriutvecklingsenhet bemöttes inledningsvis med viss skepticism. ”Så hade vi aldrig gjort förr”, att låta så många arbeta vid en utvecklingsenhet istället för att ”vara på trupp”! För det första var det för mig självklart att riksdagens ominriktningsbeslut *måste* innebära att vårt arbetssätt, även på förbandsnivå – och särskilt på ett funktionsregemente med ansvar för utveckling – förändrades. Var låg annars trovärdigheten i att vi nu skulle börja bygga den ”nya Försvarsmakten” med nya och utvecklade förmågor med målbild år 2010? En funktion utvecklar sig inte av sig själv! Det krävs hårt och målmedvetet arbete och att tillräckliga resurser avdelas.

För det andra, ansåg jag, måste vi kapa leden i utbildningsarbetet om Försvarsmaktens ”akademisering” skulle kunna bli verklighet. I går lärde lärarna på ArtSS ut vad som stod i reglementet, ett reglemente som skrivits av reglementsgruppen som i sin tur fått underlag av ”forskarna” på ArtSS utvecklingsavdelning. Med vald struktur var det ”forskarna” själva som föreläste för studenterna vid YOP¹², ROP¹³ och TaP¹⁴.

Efter hand insåg fler och fler fördelarna med vald organisation. I tidigare organisation fanns få möjligheter att fortsätta arbeta inom ”kärnverksamheten” efter det att man ”blivit för gammal” för att utbilda värnpliktiga – den tiden kan komma fortare än många anar. I mitt fall klarade min regementschef ut för mig att jag var för gammal redan som 34-åring, efter mitt tredje år i kompaniledning. Det som återstod var att ta en kommendering eller att utbilda mig till ekonomichef, intendent eller någonting i den stilen. Med vald organisation hade den som önskade fortsätta med ”kärnverksamhet” betydligt fler alternativ, t ex som lärare på ArtSS

---

¹² YrkesOfficersProgrammet, från kadett till fänrik

¹³ ReservOfficersProgrammet

¹⁴ Taktiska Programmet, från löjtnant till kapten

eller som ”forskare” på ArtUE. Just ArtSS och ArtUE berättigade också ett relativt stort antal befattningar på nivå 3. Nu var det plötsligt möjligt att vidareutbilda sig på chefskurs, bli överstelöjtnant och bo kvar i trakten!

ArtSS – från skjutskola till akademi

En annan viktig pelare i det nya Artilleriregementet blev ArtSS, Artilleriets Stridsskola. Stora ansträngningar gjordes att nu realisera idéerna om en mer akademiskt betonad utbildning. Moderna hjälpmedel för bl a distansundervisning anskaffades och implementerades. Den enskilt viktigaste åtgärden var att etablera Artilleriets bibliotek. Basen blev en deposition från Svea Artilleriregemente som kontinuerligt kom att kompletteras med modern facklitteratur om krigskonst i allmänhet och Artillerilära i synnerhet. Uppdraget till ArtSS utökades också till att svara för regementets interna befälsutbildning. På så sätt integrerades alla underenheter vid regementet, och vi åstadkom ett fritt flöde mellan grundutbildningsbataljonen, utvecklingsenheten och stridsskolan.

De trickiga traditionsfrågorna

En av de kanske trickigaste frågorna under förändringsprocessen var traditionsfrågan. Denna behandlades med varlig hand i ett delprojekt under ledning av överstelöjtnant Hugo Nystrand, A 3:s siste stabschef. ”Förankring” blev delprojektets ledord och uppslutningen bakom det slutliga förslaget i traditionsfrågan blev stor. Vi tog avstamp i tiden innan 26 maj 1794, det vill säga den tidpunkt då Svenska Artilleriregementet delades i Svea, Göta, Wendes och Finska Artilleriregementet. Det nya regementets namn blev således ”(Svenska) Artilleriregementet”, vilket dessutom var logiskt för att betona regementets ställning som ”riksintresse” i den ominriktade Försvarsmakten. De fyra haubitsbataljoner som regementet utbildade till insatsorganisationen benämndes Svea, Göta, Wendes respektive *Norrlands* Artilleribataljon. Grundutbildningsbataljonen blev traditionsbärare för Bergslagens Artilleriregemente och dess benämning således Bergslagsbataljonen.

Regementets heraldiska vapen och valspråk återgick till 1794, lilla riksvapnet placerat på två korslagda kanoner och valspråket ”Ultima Ratio Regum”¹⁵. Mattan under granaterna blev röd – artilleriets ursprungliga färg. Presteruds herrgård – som under några år varit ”neutral” representationsmäss åt I 2/Fo 52, Värmlandsbrigaden och A 9 – blev åter Artillerimäss, men nu inredd med minnesföremål från i stort alla tidigare Artilleriregementen söder Boden. A 8 traditioner vårdades givetvis även i fortsättningen av *Norrlands* Artilleribataljon ingående i utbildningsregemente I 19. Wendes och Gotlands Artilleriregemente sammanslogs i traditions hänseende med det nya Artilleriregementet. Dessutom kom minnet av A 1, A 2 och att A 6 bevaras vid Artilleriregementet¹⁶.

Med hjälp av dels en, vad jag bedömde, bärkraftig och utvecklingsbefrämjande organisation, dels en förankrad samsyn i de viktiga traditionsfrågorna, men också med hjälp av den utvecklingsbetonade verksamhet som låg framför oss genomförde vi rekryteringsarbetet, eller snarare arbetet med att stimulera tillräckligt många och tillräckligt kompetenta officerare stanna kvar i Armén och Artilleriet. Och det gick över förväntan. Glädjande många duktiga officerare från Wendes, Gotlandsartilleriet, *Norrlands*artilleriet och Värmlandsbrigaden och

---

¹⁵ Ungefär ”Konungarnas yttersta argument”.

¹⁶ A 2 traditioner var sedan tidigare överförda till Lv 6. Minnet av A 4 fortsatte att vårdas av I 5. A 5 och A 8 traditioner vårdades vid I 19 Artilleribataljon.

några ytterligare avvecklingsförband valde att tillsammans med Bergslagsartilleristerna arbeta på det nya Artilleriregementet med säte i Kristinehamn.

Nu började det – Sommaren och hösten 2000

Regementets ”Kick-off”

Veckan före invigningen var avsatt till regementets kick-off. Min ställföreträdare, Mats Klintäng och jag hade ansvaret för en av programpunkterna och diskuterade bland annat vision och verksamhetsidé. Det var oerhört roligt att uppleva det engagemang som alla medarbetare uppvisade. De idéer som redovisades under rubriken "hur ska vi nå visionens målsättning" var många och kloka. Vissa av synpunkterna föranledde omedelbara åtgärder, andra inarbetades i verksamhetsidén eller i regementets förbättringsplan.

En diskussion som inledningsvis fördes var vad som egentligen är Regementets ”kärnområden”. Vissa medarbetare menade att tjänstegrenar som logistik, strid och ledning fått för stort utrymme på bekostnad av att ”skjuta artilleri”. Fullt klart var att just ”skjuta artilleri” var regementets nisch, och att vi måste vara orubbliga i vår strävan att nå och vidmakthålla tillräcklig kompetens inom detta område – både i kvalitativa och kvantitativa termer. Men jag var också fast i min övertygelse att vi också måste utveckla oss i de övriga tjänstegrenarna. Vi fick inte glömma, menade jag, att vi nu återigen hade ansvaret för att utbilda fungerande förband, och inte bara, som under Bergslagens Artilleriregementets sista år, vara en ”testtrigg” för elever vid ArtSS. Ett artilleriförband – hur snabbt och rätt det än skjuter – kommer inte att kunna fungera på morgondagens stridsfält utan väl utvecklade förmågor inom t ex sjukvårdstjänst, förnödenhetsförsörjning, kommunikationstjänst, närskydd (mycket mer avancerat än att bara försvara grupperingsplats), ledning mm.

Det fanns också en annan aspekt av detta. Jag var övertygad om att Regementet – och Kristinehamns garnison – hade allt att vinna på att göra sig kända som allmänmilitärt mycket kompetenta. Vi måste motverka uppfattningen att ”artillerister är lönnfeta professorstyper som bara är intresserade av att beräkna ballistiska banor”. Vi måste bli betraktade som ”krigare” och Artilleriet måste få status som ”stridande trupp”. Kristinehamns garnison hade tvivelsutan en av Försvarsmaktens bästa infrastrukturella förutsättningar för militär utbildning. Kristinehamns garnison, hävdade jag, skulle inte stå och falla med Artilleriregementet. Men den skulle stå och falla med sin kompetenta personal! Även av detta skäl fanns all anledning i världen att utveckla och vidmakthålla andra förmågor än bara att ”skjuta artilleri”.

Artilleriregementets närskyddskompani.

Den högtidliga invigningen

Så en solig lördag, den 2 juli år 2000, var det dags för den högtidliga invigningen. "Alla" var där: Hertigen av Värmland Prins Carl-Philip, Överbefälhavaren Johan Hederstedt, Landshövdingen i Värmland, Ingemar Eliasson, Biskopen i Karlstad Bengt Wadensjö, Chefer för tidigare indragna Artilleriregementen, personal från Artilleriregementet och Kristinehamns Garnison samt över 800 andra intresserade. Jag berörde i mitt invigningstal artilleriets historia och avslutade så här:

"Vi måste känna vår historia för att rätt förstå vår nutid, men denna korta resumé av Artilleriets historia hjälper oss knappast att förstå vår nutid som riksdagsbeslutet i våras formade den. För detta krävs bland annat en djupare analys av Sveriges säkerhetspolitiska ambitioner. Däremot hjälper den oss inse det ansvar vi nu på Artilleriregementet axlat, att ensamma föra det svenska Artilleriets traditioner vidare in i en oviss framtid, traditioner som bärs upp av insikten om Artilleriets avgörande effekt på gårdagens slagfält.

Låt mig en gång för alla slå fast: jag anser att den s.k. ominriktningen av Försvarsmakten är nödvändig och riktig. Det är klokt att nu inte låsa resurser i stora kvantiteter, utan i stället satsa på utveckling av våra förmågor i alla avseenden. Men det tål i detta sammanhang påminna om att Försvarsmakten som den nu kommer att se ut i det korta perspektivet – med målbild 2004 – inte är den Försvarsmakt som ominriktats för att möta morgondagens krav. Intill år 2004 har vi endast att forma avstampet för språnget in i framtiden. Det är nu vårt ansvar att tillse att Artilleriet inte bara hänger med i detta språng, utan i vissa avseenden får kapacitet att leda det. Detta påstående handlar inte om att "hävda särintresse", utan vilar på insikten att om, och jag betonar om, svenska folket via sina valda ombud beslutar att Sverige även i framtiden ska ha förmåga att med militära enheter delta i väpnad strid med rimlig chans att segra, då har det Svenska Artilleriet en avgörande roll att spela även på morgondagens slagfält. Men det krävs att Artilleriets förmågor utvecklas och vässas att möta morgondagens krav. 48 artilleripjäser kan verka förfärande få. Men lek med tanken; om varje pjäs av dessa 48 representerar en eldkraft som överstiger dagens artilleribataljon är läget inte alls så dåligt. Det är denna utveckling som startar nu!

Riksdagen valde att gruppera landets enda kvarvarande Artilleriregemente i Kristinehamn. Det var ett klokt beslut. Kristinehamns garnison erbjuder en modern och väl utbyggd infrastruktur, där tillgången till närbelägna ändamålsenliga övnings- och skjutfält är av särskild vikt.

Artilleriregementets vision är lika enkel som den kanske är uppkäftig. Vi ska, tillsammans med Norrlands Artilleribataljon, bli erkända som Europas mest effektiva Artilleriorganisation. För att lyckas krävs nu att vi tar tillvara det bästa ur respektive kulturarv från Artilleriets stridsskola, Bergslagens Artilleriregemente, Värmlands regemente och Värmlandsbrigaden samt Wendes, Gotlands och Norrlands Artilleriregementen men också från tidigare nedlagda Artilleriförband. Med detta kulturarv som grund, och med

en professionell personal som trivs med sina uppgifter och med varandra, har vi i rådande situation de bästa möjliga förutsättningarna.

....

Framtiden tillhör Artilleriet, men framtiden blir varken sämre eller bättre än vad vi själva – personalen vid Artilleriregementet – gör den till!"

Regementschefen invigningstalar.

General Johan Hederstedt uttryckte vid flera tillfällen under dagen sitt gillande. "Det känns uppmuntrande och positivt att i egenskap av ÖB få vara med under en dag som andas framtidstro och utveckling," sa han till en av de många reportrar som fanns på plats.

I sitt tal förklarade han också att "Artilleriregementet och dess verksamhet passar mycket väl in i Försvarens nya framtid". ÖB uttalade också möjligheten att även artilleriförband, som tidigare inte deltagit i internationell tjänstgöring, kan komma att ingå i fredsbevarande styrkor.

Artilleriregementet invigdes genom att ÖB beordrade regementets salutbatteri att skjuta dubbel svensk lösen. Kort därpå ekade de fyra knallarna ut över regementsplanen och ca 400 officerare (varav ca 240 hemma vid regementet), 43 civilanställda samt cirka 700 reservofficerare fick ett nytt förband.

Efter invigningsfestligheterna, som avslutades med trädgårdsfest i Presterudsparken i anslutning till den av ÖB samma dag invigda Artillerimässen, gick största delen av personalen vid regementet på välförtjänt semester. Våren hade varit tuff av många skäl, och vi visste att hösten skulle bli om möjligt ännu tuffare. Det var ju då som vi på allvar skulle börja jobba i den nya organisationen, och ännu återstod mycket innan vi hade funnit våra roller och arbetsformer.

Hösten 2000 – en rivstart

För min egen del rivstartade verksamheten redan första veckan efter semestern med att jag i rollen som Främste Företrädare deltog i Nordiskt Artilleriinspektörsmöte i Köpenhamn. Programmet var en blandning mellan danskt gemyt, intressanta diskussioner och redovisningar. Stämningen var som alltid i sådana här sammanhang öppen och förtroendefull. Ett av de mest intressanta resultaten av mötet var att vi kom överens om att driva frågan mot respektive högkvarter och departement om en nordisk artilleriövning år 2002 eller 2003. Min efterträdare, Göran Mårtensson, fick senare förmånen att stå som övningsledare för denna viktiga milstolpe i Artilleriets historia.

Andra aktiviteter som jag i rollen som främste företrädare i snabb följd genomförde var bland annat att delta i en demonstrationsskjutning med BONUS, den måldetekterande, takslående

pansarförstörande artillerigranaten. BONUS var ett samprojekt mellan Bofors och franska Giat. 100-talet åskådare från 15-talet olika nationer följde demonstrationen. Två granater avfyrades 15 km från målområdet. Målet bestod av ett antal stridsvagn S, grupperade med fältmässiga avstånd och luckor. Första granaten träffade en vagn med en substridsdels RSV-projektil, medan den andra substridsdelens projektil passerade rakt mellan ammunitionslådorna på en annan vagn. Även den andra granaten träffade. Resultat; två granater avfytrade – två vagnar träffade. Imponerande! RSV-projektilen slog ett rejält hål i träffad stridsvagn. I och med BONUS fick det svenska artilleriet förmåga att precisionsbekämpa mål inom hela räckvidden varvid även tungt bepansrade mål kan slås ut – inte bara störas. Detta gav en helt ny dimension till artilleriets strid.

Stridsdelen i BONUS.

En annan historisk händelse jag fick äran att uppleva var övningen Baltic Eagle i Lettland. Övningen kunde ses som något av ett examensprov för projektet BALTBAT¹⁷, ett projekt som gick ut på att skapa ett för de Baltiska staterna gemensamt instrument för att kunna delta i fredsfrämjande operationer tillsammans med övriga västländer. Själva övningen leddes av övlt Klas Eksell från HKV med förre chefen Wermlandsbrigaden överste Björn Tomtlund som biträdande övningsledare, men i praktiken bars verksamheten upp av Artilleriregementets officerare. Jag hoppas att alla deltagare till fullo inser vilken värdefull insats de gjort. Att hjälpa till med uppbyggnad av de nyblivna självständiga demokratiska nationerna Estland, Lettland och Litauen är något oerhört stort för oss som växte upp under Sovjetimperiets och kalla krigets dagar. Hjälpen till dessa länder är långt ifrån bara försvarsrelaterad. Men det som i positiv mening skiljer BALTBAT-projektet från andra insatser är att Estland, Lettland och Litauen gör uppbyggnaden tillsammans. Ibland har vi en tendens att sammanföra dessa länder under rubriken "Baltikum". Men det handlar om tre suveräna stater med helt olika grundförutsättningar. Språk, historia, kultur, religion – inget av detta är gemensamt. Samtidigt var insikten den att för att nå sina respektive länders säkerhetspolitiska mål, sammanfattningsvis total integration i västsamfundet, måste man göra gemensam sak. År 2000 var det bara inom BALTBAT-projektet som denna insikt lett till ett praktiskt genomförande.

Du som ställde upp i övning Baltic Eagle har inte bara hjälpt till att bygga en nations försvarsmakt – Du har hjälpt till att bygga stabila relationer mellan flera nationer i Sveriges omedelbara närhet och därmed en tryggare värld för Dig själv, Dina barn och Dina medmänniskor i flera generationer framåt.

---

¹⁷ BALTisk BATaljon

Kn Stefan Frid från Artilleriregementet under Baltic Eagle.

Under hösten 2000 deltog jag också i NATO's artilleriseminarium. Sedan några år tillbaka inbjöds även "friendly countries" som Finland, Österrike och Sverige. Mötet hölls i Frankrike vid franska arméns Artilleristridsskola i staden Draguignan. Programmet innehöll bland annat materielförevisningar och mottagningar men framför allt intressanta diskussioner och erfarenhetsutbyten. Den stora gemensamma frågan hösten 2000 var "Hur definiera rollen för Artilleriet inom ramen för internationella fredsfrämjande operationer?" De olika ländernas utgångspunkter var naturligtvis helt olika, vilket speglades i diskussionen. Britterna menade t ex att den förändrade tyngdpunkten mot PSO (Peace Support Operations) borde leda till utvecklingen av ett mer lättviktigt, operativt rörligt artilleri där "operativ snabbhet" gick före verkan. Tyskarna, och som jag bedömde det även fransmännen, menade att artilleriutvecklingen fortfarande måste styras av det storskaliga kriget och artilleriets roll som "Ultima Ratio Regum". Turkarna verkade inte alls begripa debatten, vilket i och för sig inte är så konstigt med den speciella hotbild man upplever som grannland till Iran och Irak. Finnarna – med sin landgräns mot Ryssland – verkade sätta kvantitet före kvalitet. Diskussionerna ledde inte fram till några konkreta resultat, men det var oerhört intressant att höra de olika delegaternas ståndpunkter. Jag dristade mig till att under presentationen av det svenska artilleriet presentera vår vision "Europas mest effektiva Artilleriorganisation". Reaktionerna varierade, men handsken var nu kastad.

Några som också definitivt fick rivstarta efter semestern var regementets ekonomer under ledning av major Bengt Sundell. Jag känner fortfarande stor ödmjukhet inför den uppgift Bengt och hans medhjälpare stod inför – att försöka bringa ordning i det kaos det innebär att smälta samman flera verksamhetsställen med egna kassor till ett. Verksamhetsställen som präglats av olika kulturer och rutiner. En nödvändig konsekvens var att vi inledningsvis fick vara extra noga med ekonomiska rutiner, t ex vid inköp. Förordnanden delades ut mycket restriktivt och skapade självklart viss irritation. Men tack vare Bengt och hans medhjälpare lyckades vi trots allt hamna nästan exakt på budget. Smått otroligt med tanke på förutsättningarna.

En av de uppgifter jag hade att lösa i min roll som garnisonschef var att leda arbetet med att miljöpröva Villingsbergs skjutfält. Villingsberg hade länge varit ett konfliktområde där militärens intressen kolliderat med många andras intressen av Kilsbergen. Jag valde att återuppta samarbetet med Kilsbergsfrämjandet, en sammanslutning av flera olika organisationer med intressen i och omkring Kilsbergen. Här återfanns politiker, biologer, friluftsmänniskor, kulturföreträdare, närboende till Villingsbergs skjutfält med flera. Vissa av medlemmarna i Kilsbergsfrämjandet företrädde ståndpunkten att militären måste lämna Kilsbergen, andra företrädde en mer pragmatisk ståndpunkt och önskade ökad tillgång till delar av skjutfältet och/eller att militären skulle föra mindre oväsen på fältet. Jag valde att lyssna på Kilsbergsfrämjandet, och de fick redovisa sina prioriterade önskemål. Jag tyckte,

och tycker, att den absoluta merparten av de önskemål som framfördes var realistiska och hanterbara, och jag bedömde vi skulle kunna tillmötesgå huvuddelen utan att äventyra våra goda utbildningsbetingelser. "Om Du ger dem lillfingret, tar de snart hela handen" var en varning jag i bland fick höra i sammanhanget. Jag var dock övertygad om att det var dags att ge en del av lillfingret. Vi hade allt att vinna på ett gott förhållande med övriga Kilsbergsintressenter, både i ett kort och i ett längre perspektiv.

Artilleriregementets första högvakt genomfördes på ett utmärkt sätt under första veckan i oktober. Jag hade själv glädjen att få se första vaktavlösningen då Artilleriregementet löste av Norrlands Artilleribataljon – en riktig högtid för en Artillerinostalgiker. På inre borggården vajade i stort sett alla traditionella Artilleristandar – Svea (A 1), Wendes (A 3), Smålands (A 6), Gotlands (A 7) och Bergslagens (A 9) förda av Artilleriregementet samt Norrlands (A 4), Norrbottens (A 5) och Bodens (A 8) förda av Norrlands Artilleribataljon. "Vi upplever ett historiskt ögonblick!" utropade högvaktsskommendanten övlt Urban Schwalbe.

Fanvakt vid Artilleriregementets första högvakt.

Under hösten 2000 mottog Artilleriregementet många prominenta besök. ÖB General Johan Hederstedt, generalinspektören för Armén generalmajor Alf Sandquist, chefen för Operativa insatsledningen generallöjtnant Jan Jonsson och divisionschefen brigadgeneral Håkan Espmark besökte alla regementet vid olika tillfällen. Gästerna sammanfattade sina intryck på likartat sätt: Artilleriregementet kommer att spela en viktig roll i den nya Försvarsmakten. Artilleriregementet har en mycket bra infrastruktur som dessutom är utvecklingsbar inför framtiden. Regementets personal kännetecknas av en hög grad av yrkeskunnande och ambition. Ledarskapet är överlag gott, vilket inte minst visar sig i positiva värnpliktiga. Regementet har ännu inte hittat balansen mellan sina kärnområden – utbildning av krigsförband till insatsorganisationen och utveckling av personal, metoder och materiel – men är på mycket god väg. Man inser också att arbetsbelastningen är och har varit oerhört stor, att balansen ännu inte är uppnådd mellan uppgifter och resurser och man har stor förståelse för att Artilleriregementet ännu inte kan utveckla full kraft, främst beroende på ett antal besvärande kompetensvakanser. Jag vill påstå att vi lyckades förmedla ett rättvist intryck av Artilleriregementet till våra chefer. Vi förskönade inte verkligheten, men vi överdrev inte heller problemen.

Vi tog också emot ett flertal utländska besök. Jag minns särskilt att vi under senhösten besöktes av en delegation med Chiles blivande arméchef i spetsen. Än en gång slogs jag av hur intressant det är att göra upp med sina egna fördomar. Jag måste erkänna att jag – när jag först fick höra talas om besöket – såg framför mig en typisk sydamerikansk juntageneral: mörka solglasögon, stel blick, inte ett leende, stor klackring på lillfingret, talandes dålig engelska med kraftfull spansk brytning... Ja, ni vet. Men ack vad fel jag fick. Istället fick jag

möta en glad, öppen, verbal människa med livfull intresserad blick. Hans följeofficerare var av samma sort. Vi fick en trevlig dag tillsammans på Villingsbergs skjutfält. Vi fick tillfälle att berätta om våra tankar avseende svensk artilleriutveckling och särskilt mycket tid ägnades åt ARTHUR. Major Peter Ljungquist och hans medhjälpare lotsade på ett förträffligt sätt den chilenska delegationen genom lokaliseringsradarns mysterier. Efter en herrgårdslunch – bestående av de för chilensarna så exotiska maträtterna älgstek följt av glass med hjortronsylt – vidtog besök vid kompani ur Noraskog/Kopparberg och skarpskjutning med FH 77 B under ledning av major Jerry Tauberman. Glada och nöjda, fulla med positiva intryck, och efter sedvanliga hedersbetygelser vände delegationen åter mot Chile via Stockholm. Jag kan inte underlåta att citera den Chilenske generalens avskedsord, syftande på Artilleriregementets vision: "...best in Europe, well, I should think it will be best in the world!"

En av den nya Försvarsmaktens huvuduppgifter var att stärka samhället vid svåra påfrestningar, även om det inte handlar om krig. För Artilleriregementets personal blev detta påtagligt i och med översvämningskatastrofen i Arvika. Artilleriregementet var först på plats. Vi förstod i efterhand hur uppskattad vår insats var. Många var de uttalanden i olika media som lovordade regementets arbete. Självklart innebar insatserna att vi var tvungna att sänka ambitionerna med att nå de högsta målen vad avsåg utbildningsbataljonens, Svea Artilleribataljon, krigsduglighet. Det var för många ambitiösa officerare inledningsvis svårt att acceptera, och det fanns tendenser att man försökte hinna ikapp förlorad utbildningstid. Jag la mycket kraft på att försöka förmedla att vi skulle känna oss nöjda och stolta med vad vi hade uppnått, att vi skulle låta resten bli tillräckligt bra, och att vi nu inte skulle jobba mer än vad som är nyttigt.

Regementets värnplikta räddar egendom i Arvika.

RMA – en del av tidsandan

Det går inte att beskriva tidsandan i försvaret i aktuell period utan att tala om RMA¹⁸, eller som det senare kom att kallas i svensk tappning – närverksbaserat Försvar – NBF.

RMA var det koncept som försvarsmaktens strateger valt att ”utveckla för att en försvarsmakt som på något längre sikt kommer att ha förmågan att tackla morgondagens krav”. Många av oss hade inledningsvis en mycket diffus uppfattning om vad RMA var och vad RMA stod för. Uttalanden av typen "RMA, det är väl Johan Kihls¹⁹ luftballonger" var inte ovanliga, och speglade en inte helt ovanlig (miss)uppfattning.

Vid Artilleriregementet insåg vi snart att RMA-konceptet vilade på teorin om manöverkrigföring, det vill säga ett förhållningssätt till krigföring som innebär att det allt överskuggande målet är att förstöra motståndarens operativa förutsättningar och därmed hans

¹⁸ Revolution in Military Affairs.

¹⁹ Johan Kihl var vid denna tidpunkt Generallöjtnant och chef för Högkvarterets strategiledning.

vilja att slåss. Det handlade om, insåg vi snart, att med hjälp av ny teknik, främst inom informationsteknologiområdet, ge oss förmågan att relativt en motståndare se, förstå och agera snabbast, och därmed skapa reella möjligheter att leva upp till manövertänkandets teorier. En av grundidéerna med RMA var att skaffa sig informationsöverläge, bland annat då det gällde att lokalisera och identifiera motståndarens enheter för att i alla lägen kunna genomföra lämplig insats – både vad gäller plats, tid och verkansform.

En av pjäserna i Artdemoprojektet, PzH 2000.

Vi drev tesen att den indirekta eldens inbyggda förmågor passar som hand i handske i ett RMA-koncept - att i nära realtid kunna leverera verkan på stort djup med hög grad av precision. Men vi insåg också att dessa förmågor måste utvecklas för att möta morgondagens krav. Längre skottvidder, ökad precision och ännu kortare ledtider mellan upptäckt och insats är exempel på områden som vi ansåg måste utvecklas. Vi kände att vi redan var på god väg, till exempel inom ramen för vårt "demonstratorprojekt". Artilleridemonstratorprojektet innehöll bland annat tester av leaseade moderna pjäser: PzH 2000 från Tyskland och Brittiska AS 90 Braveheart. Projektet var *inte* en förberedelse för att upphandla antingen PzH eller AS 90. Definitivt inte i dåvarande versioner. Projektets syftade till att skaffa kunskap så att vi kan ställa rätta krav på morgondagens artillerisystem. Eldrörnsdelen av projektet skulle avslutas med att en PTTEM²⁰ formulerades. Denna kom sedan att ligga till grund för fortsatta studier och försök som enligt då liggande planer skulle leda fram till anskaffning med början år 2007.

FH 77 BD Archer – Artilleriets nya pjäs

---

²⁰ Preliminär teknisk taktisk ekonomisk målsättning

Sammanfattning av hösten 2000

Jag uppfattade nog att hösten 2000 blev mer än lovligt tung för regementets personal, inte bara på grund av översvämningskatastrofen. En grundläggande orsak var att omorganisationen sammanföll med ändring av utbildningsrytm, det vill säga att det traditionella glappet mellan utbildningsomgångar uteblev, och därmed uteblev en naturlig paus som skulle kunna nyttjas till återhämtning och kompetensutveckling. Jag beslutade en rad åtgärder för att undvika att hösten 2001 skulle innebära samma ansträngning för personalen.

Det handlade om vissa organisationsjusteringar som skulle innebära mer personal till grundutbildningsbataljonen, det handlade om justeringar av vårens övningslinjal, det handlade om befattningsinriktad befälsutbildning för att i möjligaste mån täcka besvärande kompetensglapp och det handlade om mer verksamhetsanpassade lokala arbetstidsavtal. Dessutom, konstaterade vi, skulle en hel del lösa sig "av sig själv" genom att vi nästa utbildningsår skulle ha ett betydligt bättre planeringsläge och ett naturligt glapp mellan utbildningsomgångarna, vilket bland annat skulle medge en mer vederhäftig REMI²¹.

Som ytterst ansvarig för situationen vid regementet var det inte utan viss nervositet som jag satte mig ner i Artillerisalen för att åtnjuta årets lillejulsspex. Även om jag ibland hade hävdat motsatsen så fanns det nog en hel del "att ta på" året 2000. Nu blev det inte så farligt och jag kan konstatera att subalternerna höll god klass som lillejulsspexare. Jag fick till och med den stora hedersbetygelsen "guldhjälmen"!

2001 – "Bättre än igår, inte lika bra som i morgon"

Det slutade trots allt väl

Trots alla svårigheter under utbildningsårets inledning visade regementet i samband med slutövningen i Norrland att man uppnått ett tillräckligt bra resultat. Vad är i detta sammanhang "tillräckligt bra"? Jag väljer att inte försöka mig på någon vetenskaplig definition av detta, utan konstaterar bara att 60-talet soldater anmälde intresse att efter muck fortsätta som yrkesofficerare och/eller reservofficerare vid regementet och att 20-talet soldater fortsatte att jobba vid regementet som frivilliganställda utöver de ca 25 som inledde sin förberedande officersutbildning. Dessa fakta talade sitt tydliga språk; Vi lyckades redan första året nå vårt viktigaste mål – att skapa en positiv attityd hos våra värnpliktiga till Försvarmakten i allmänhet och Artilleriregementet i synnerhet.

Nöjd pjässervice efter slutövningens finalskjutning.

---

²¹ REorganisation Med Inlämning.

Återhämtning handlar inte bara om att vila, återhämtning handlar om att återställa, eller vid behov höja, stridsvärdet. Vila är i detta sammanhang bara en, men en viktig, komponent. Utbildning, materieltjänst och förutseende planering är tre minst lika viktiga komponenter. Våren 2001 sysslade Artilleriregementet med återhämtningens alla komponenter. I och med detta höjdes regementets stridsvärde markant.

Redan våren 2001 hade vi kommit långt i Kristinehamns garnison och vid Artilleriregementet. Vi hade en oerhört bra grund att stå på i och med garnisonens, inklusive våra övnings- och skjutfält, infrastrukturella förutsättningar. Vi hade som ett av få förband redan fyllt våra personalramar kvantitativt och vi hade goda förutsättningar att de närmaste åren även göra detta kvalitativt. Vi hade skapat en mycket bra IT-plattform, nästan utan konkurrens i svenska Försvarsmakten. Artilleriregementet hade vid flera tillfällen fått positiv uppmärksamhet i media det senaste året.

Ekonomisk turbulens

Och detta var bra, särskilt som provningarnas tid inte var förbi. Att "ominrikta" en så omfattande verksamhet som Försvarsmaktens på så kort tid som riksdagsbeslutet 2000 förutsatte visade sig vara svårt. Avvecklings- och omställningskostnaderna, främst på personalsidan, visade sig vida överstiga tilldelade ramar. Detta medförde att Försvarsmakten förde med sig en skuld på c:a 700 mkr på anslaget 6.1 (förbandsverksamhet) från år 2000 in i år 2001. Dessutom visade det sig att medelsbehovet för förbandsverksamheten i den "mindre men bättre" Försvarsmakten var betydligt större än vad som tidigare prognostiserats. Försvarsmaktens begäran att få omfördela medel från materielanslaget – där såväl resultatet från 2000 och prognosen för 2001 gav vid handen ett underutnyttjande – för att täcka dels skulden från år 2000, dels det större medelsbehovet i förbandsverksamheten, avlogs till del av regeringen; endast medel för att betala skulden fick överföras.

Vi insåg att det var på sikt förödande att genomföra verksamhet med för små resurser och samtidigt inte kunna utveckla personal och materiel. Vi ansåg att det var synnerlig viktigt att Försvarsmakten måste ta krafttag och en gång för alla lösa den finansiella krisen för att skapa en trovärdig plattform för fortsatt verksamhet. Därför ställde Artilleriregementet upp på ÖB:s strategi för att så snabbt som möjligt komma till rätta med vår ekonomi. Ett bärande inslag i denna strategi var att gå skuldfri in i år 2002. Därför var det riktigt och nödvändigt att anpassa verksamheten under år 2001. Problemet för armén var dock att detta reduceringskrav kommer när huvuddelen av årets mest kostnadskrävande verksamhet redan var genomförd. Det fanns helt enkelt inte så mycket så kallade rörliga kostnader kvar att spara!

Artilleriregementet ålades att redovisa en besparing för år 2001 om drygt 16 mkr. Verksamheten genomlystes med deltagande på stor bredd. Konsekvenserna för Artilleriregementet blev förvisso besvärande, men faktiskt fullt hanterbara! Främst beror detta på en förutseende återhållsamhet under övningarna våren 2001. Bland annat gjordes förändringar i ammunitionsportföljen så att vi sköt billigare övningsammunition i stället för dyra stridsladdade granater. Åtgärden innebar självklart en sänkning av planerad måluppfyllelse, men gavs ändock acceptans i den kärva ekonomiska situationen.

Sammanfattning av hösten 2001

Hösten 2001 blev i många avseenden betydligt bättre än hösten 2000 – trots att den präglades av ekonomisk turbulens och gradvisa ambitionsminskningar. Orsakerna till detta ”bättre år” var många. Dels fick vi sommaren 2001 en ordentlig andhämtningspaus som gav oss möjligheter att höja stridsvärdet på många sätt – planering, kompetensutveckling, materielltjänst och vila. Dels började vi nu lära känna varandra och organisationen bättre, och vi började uppskatta det arbete som utfördes även vid andra enheter än den vi själv tillhörde.

Visst kände många medarbetare frustration över Försvarsmaktens ekonomiska situation och de inskränkningar i handlingsfriheten denna medförde. Men alla bet ihop och hjälpte till att lyfta fram de positiva sidorna med sig själva, med sina arbetskamrater och med regementet. Som förbandschef kände jag att jag hela tiden måste gå en balansgång mellan å ena sidan kravet på att hålla budgetramarna, å andra sidan en fortsatt gålust och framtidstro hos regementets personal. Med hjälp av regementets lojala personal lyckades jag i denna svåra balansakt.

Regementets krigsorganisation började nu att få stadga. Det var få, om någon, som sommaren 2001 inte visste sin krigsplacering. Förbandscheferna hade nu återigen fått ansvar, befogenheter och ekonomi för att utveckla sina förband. Våra reservofficerare var återigen ”med i matchen”, bland annat efter en mycket lyckad reservofficersträff. Materielläget stabiliserades allt mer efter ett jättejobb av våra logistikere. Vi kände att om det bara berodde på oss själva vid Artilleriregementet så fanns det inga tvivel på att vi kunde svara upp mot beredskapskraven i organisation 2004.

Under hösten 2001 startade också på allvar arbetet med att införa ett effektivt verksamhetsledningssystem. Syftet med systemet var att skapa en grund för effektivt utnyttjande av våra resurser och – inte minst - ständiga förbättringar. Jag försökte att inte överdramatisera detta med nytt verksamhetsledningssystem. Det handlade i mångt och mycket om att hitta en användarvänlig struktur på den information, på de bestämmelser, anvisningar och planer som redan då fanns upprättade. Det handlade också om att införa enkla och ändamålsenliga rutiner. Men framför allt handlade det om att skapa en attityd som leder till att genomförd verksamhet efter hand analyserades och förbättrades. Jag försökte, kort sagt, förklara att när verksamhetsledningssystemet är infört kommer det att bli enklare att ”vara på trupp” och vi kommer att få mer tid över till ”kärnverksamhet”, men också att det handlade om att efterhand förbättra arbetsmiljön och vår yttre miljö – det senare kanske det viktigaste i ett längre perspektiv.

Dags att lämna över

Tiden går fort när man har roligt. Och plötsligt var de roligaste åren i mitt yrkesliv till ända. Jag är djupt tacksam över att jag fått vara chef för det Svenska Artilleriregementet. En uppgift som var stimulerande, ibland jobbig men alltid fantastiskt rolig. Det enda jag önskar är att jag fått lösa uppgiften något längre tid. Nu blev det bara 19 månader – lite drygt ett och ett halvt år. Fast egentligen började jag leva med regementet redan i oktober 1999 då jag blev utsedd att vara projektledare för den nya Artilleriorganisationen i den ominriktade Försvarmakten.

Den första februari 2002 överlämnade jag en organisation som var på väg i ”full fart framåt”. Därmed inte sagt att vi ännu hade hamnat rätt i alla detaljer. Det fanns fortfarande mycket att göra inom funktionen och inom Artilleriregementet. Ansvaret för detta övertogs nu av min efterträdare Göran Mårtensson.

Avlösning.